

# POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Zuzana Kulašiková  
Article / Článok: Nové chápanie politickej moci, politickej objektivity a redefinícia politiky  
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica  
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.1.211-237>

**Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:**

KULAŠIKOVÁ, Z. 2022. Nové chápanie politickej moci, politickej objektivity a redefinícia politiky. In *Politické Vedy*. Vol. 25, no. 1, pp. 211-237. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.1.211-237>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: [politicke.vedy@umb.sk](mailto:politicke.vedy@umb.sk).

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: [politicke.vedy@umb.sk](mailto:politicke.vedy@umb.sk).

## NOVÉ CHÁPANIE POLITICKEJ MOCI, POLITICKEJ OBJEKTIVITY A REDEFINÍCIA POLITIKY

### A NEW UNDERSTANDING OF POLITICAL POWER, POLITICAL OBJECTIVITY, AND NEW DEFINITION OF POLICY

Zuzana Kulašiková\*

#### ABSTRACT

In our study on current views on the position of power in politics, we were based on a number of modern political theories, where the fundamental aspect of modern power and politics is conflict and the aim of politics is to gain and retain power. The constitutional position of power in these theories is characterized as a „goal about itself“. Power is a goal, it is not an instrument of politics. Political philosophy from Hobbes to Nozick rejects theories that give politics (or political power) higher goals. We analysed new concepts of the position of power in political relations (Badiou, Oakeshott, Balibar, Ranciere, Shapiro), leading to a new concept of politico. We have concluded that the perception of power is gradually taking shape, which represents a categorical turnaround compared to the understanding of modern power and politics as conflict. The basis for the new perceptualisation of power is the change in its existing constitutional position within political relations - as an objective. The new concepts of power and politics represents a power that has undergone conversion on the basis of a new understanding of political objectivity and does not involve conflict between opposites and coercion or violence.

**Key words:** New Definition of Power, New Definition of Political Objectivity, New Definition Policy

#### Úvod, alebo ide vždy primárne o moc?

Aktuálne postavenie modernej moci v kontexte štátu a politiky ako „cieľa o sebe“ konštatuje väčšina súčasných politických filozofov. **Ian Shapiro** (2019) dokonca tvrdí, že politická filozofia od **Hobbeesa** po **Nozicka** odmieta teórie, ktoré politike (resp. politickej moci) pripisujú vyššie ciele. V poslednom desaťročí sa čoraz frekventovanejšie začali objavovať koncepty prezentujúce nové,

---

\* PhDr. Zuzana Kulašiková, PhD. pôsobí ako odborná asistentka na Katedre verejnej politiky a verejnej správy, Vysoká škola Danubius, Sládkovičovo, Richterova 1171/66, 925 21 Sládkovičovo, Slovenská republika, e-mail: zuzana.kulasikova@gmail.com.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.1.211-237>

originálne chápanie politickej moci a procedurality jej fungovania v rámci štátu a politických vzťahov. Priniesli aj neštandardné a do veľkej miery diskutabilné chápanie politickej objektivity a nutnosť následnej reformulácie politiky a politična. Práve tieto vízie sú cieľom úvah nášho článku a dúfame, že aj nasledujúcej, podľa nás tak potrebnej (nielen) odbornej diskusie.

V tejto súvislosti sa domnievame, že ak máme hovoriť o aktuálnom chápaní modernej moci, je nutné vrátiť sa k teoretikovi moci **M. Foucaultovi**. Nebudeme však uvádzať jeho známy koncept, obmedzíme sa len na tie aspekty, ktoré sú podľa našich znalostí súčasťou nového, originálneho a neštandardného politologického diskurzu. Aj keď to možno nebolo jeho primárnym zámerom, **Foucault** rozdelil modernú politickú teóriu v západnej kultúre na základe toho, aký konštitutívny status zaujímala v politických vzťahoch moc, ktorej priradil postavenie tzv. *cieľa o sebe*. *Moc v takomto postavení nie je nástrojom na realizáciu cieľa, ale je cieľom samotným*. V prvej etape politickej teórie, siahajúcej do renesancie, išlo podľa **Foucaulta** o zmenu charakteru politického života a to na základe metafyzických cieľov. Tak napr. podľa **Aristotelovho** spisu *Magna moralia* je „*politická veda zameraná k dobru, cieľu štátu*.“<sup>1</sup> (Aristoteles, 2010, s. 101) Obec nie je sama sebe účelom, je prostriedkom k vyššiemu účelu, k dosiahnutiu mravnosti.

Novovek už priniesol zásadný prelom politickej racionality. Prioritou sa podľa **Foucaulta** stalo získanie a udržanie moci a cieľom, ktoré sa netýkali moci sa už nevenovala pozornosť. Podobne ako v **Foucaultovej** teórii „*raison d'état*“, ktorá je viac menej obmedzená na policajné postupy, techniky organizovania a štát - oslobodený od metafyzických koncepcií (pozri viac Dreyfus, Rabinow, 2010, s. 216). Takéto úvahy **Foucaulta** viedli k sformulovaniu slávnej represívnej hypotézy o maskovaní modernej moci a o jej genéze od otvorenosti k pokrytectvu. Je súčasná politická moc pokrytecká, alebo otvorená? Aké sú aktuálne pohľady na postavenie moci a podstatu politiky?

## 1. Moc ako konflikt záujmov A a B

### 1.1. Moc ako aparát vládnutia, moc ako cieľ o sebe

Existuje veľké množstvo definícií modernej moci. Nazdávame sa, že ich najfrekvencovanejším aspektom je moc ako rozpor či konflikt medzi politickými

---

<sup>1</sup> „...etika je teda časťou politiky a tak správne meno pre vedu o etických otázkach nie je etika, ale politika“ (Aristoteles, 2010, s. 101).

aktérmi, medzi subjektom a objektom moci. Charakteristický je dvomi základnými východiskami. Jedným je moc ako stav, keď A má moc nad B, ak môže dosiahnuť, že B vykoná niečo, čo by inak nevykonalo. Medzi A a B je konflikt, ktorý ak je zamľčaný, hovoríme o forme moci, ktorou je manipulácia (pozri viac k formám moci podľa Brauda, 1999, s. 295 - 346).

Nazdávame sa, že podstatu moci ako manipulácie dobre vystihol francúzsky filozof **Paul Ricoeur** (2011), vychádzajúci z **Kanta**. **Ricoeur** zdôrazňuje, podobne ako ďalší filozofi, že „protiklad medzi cieľom o sebe a prostriedkom, nástrojom pre nás“, je podľa neho „rozhodujúci pre dimenziu objektivity.“ Tvrdí, že „objektívnosť moci je už objektívnosťou ľudského vzťahu, objektívovaného inštitúciou.“ (Ricoeur, 2011, s. 127) Spočíva v tom, že nemôžeme využívať druhého ako prostriedok svojho cieľa. Postup objektivácie prebieha podľa neho od vlastnenia k moci a od moci k hodnote. Opakom je, keď je Druhý využívaný ako nástroj nášho cieľa, nie ako cieľ samotný, ako cieľ o sebe.

Dôsledkom konfliktu medzi aktérmi politických vzťahov je donútenie a násilie. Štát je v tejto súvislosti monopolným nositeľom donucovacej moci, ktorá však musí byť legitímna. Legálne donútenie ako súčasť politickej moci predstavuje konflikt medzi politickým subjektom a objektom a medzi štátom a občanom. Domnievame sa, že je to základná črta tradičného inštitucionalizmu, do veľkej miery založeného na strachu z formalizovaných noriem a ich negatívnych sankcií. V nasledujúcej úvahe si na vybraných príkladoch aktuálneho politického myslenia z rôznych ideologických pozícií ukážeme, v čom spočíva konflikt ako súčasť politickej moci a ako jej postavenie ovplyvňuje chápanie politiky a politična.

Za „teoretický škandál“ považuje najvýznamnejší súčasný francúzsky filozof a ľavicový radikál **Jacques Ranciere** (2011) fakt, že modernej politickej racionalite je vlastná logika sporu a konfliktu, ako hovorí, obyčajná ilúzia, maskujúca realitu moci. Je presvedčený, že moderná politika konflikty neodstraňuje, naopak. Tkvie práve v zmnožovaní úkonov, ktoré nastoľujú konflikt a rozpor. Aktuálny stav moci nazýva „nepřítomnosť skutočnosti moci“ a vníma ho ako stav spoločnosti, ktorý je napätý a konfliktný. Konflikt podľa neho pramení z „rozdielu medzi človekom a občanom“, medzi pracujúcim ľudom a ľudom suverénnym, ktorý charakterizoval dobu moderných demokratických a sociálnych revolúcií. Skutočnosť moci je podľa neho -nepřítomnosť moci- ktorá by mala náležať ľuďom.

Konflikt vidí **Rancierova** meta-politika primárne v *diferencii formy a obsahu*, v odchýlke nepravdy ideálneho suverénneho ľudu. Politika je tu podľa **Rancierova**

od existencie sféry zdania. Pojmom „zdanie“ označuje rozdielnosť suverénneho ľudu od seba samého. Znamená to, že „forma stojí v protiklade k neprítomnému obsahu, ku „skutočnosti moci, ktorá by mala náležať ľuďom“... „obyčajná ilúzia, maskujúca realitu moci.“ (Rancier, 2011, s. 89)

Ako vzniká konflikt moci podľa **Ranciera**? Procesom, ktorý nazýva politický spôsob *subjektívacie*. Podľa neho priamo nastoluje nedorozumenie, konflikt. Subjekt v politike nemá žiadne *univerzálne meno*, naopak, je to rozptýlený aktér: proletár je trieda, ktorá žiadnou triedou nie je, lebo má rôzne momenty a výskyty. Právo tiež považuje za argument určitého bezprávia. Ako v tejto súvislosti charakterizuje súčasnú politiku?

Politika podľa neho existuje vďaka veľičine, vymykajúcej sa bežnému meraniu a ktorú **Ranciere** nazval *diel ľudí bez podielu*. Politika je podľa neho tam, kde je počítanie podielov a častí spoločnosti narušené existenciou ľudí bez podielu. Konfliktom o samotnú existenciu politiky je konflikt o to, či sa chudobní budú počítať ako ľud a ľud ako spoločenstvo. Je to konflikt, vďaka ktorému tu nejaká politika vôbec je.

„V politike ide v prvej a poslednej inštancii o moc, o organizáciu mocenských vzťahov“ (Shapiro, 2019, s. 114) Otvorene a bez servítky tvrdí aj absolútny realista<sup>2</sup> v politickej vede, **Ian Shapiro** (2019), podobne ako **Q. Skinner** a **P. Pettit**<sup>3</sup>. Jeho koncept „moci ako dominancie“ vidí konflikt v tom, že moc ako dominancia je moderný spôsob ako zaisťovať poslušnosť ovládaných, neoprávnené zneužívanie druhých. „Je to moc<sup>4</sup> verejných inštitúcií, ale len tam, kde ľudia túto moc odmietajú.“ Tvrdí, že „podstatou politických inštitúcií je zaobchádzať s mocou.“ (Shapiro, 2019, s. 114) Práve táto funkcia, podľa neho, zásadne politické inštitúcie odlišuje od inštitúcií občianskych, kde sa síce politické vzťahy premietajú tiež, ich konečné ciele sú však iné<sup>5</sup>. Ako praktický príklad **Shapiro** uvádza eskaláciu vojny vo Vietname, kde podľa neho išlo primárne o organizáciu mocenských vzťahov, nie o maximalizáciu úžitku, kde by moc bola len nástrojom na jeho uskutočnenie.

Jeho koncept „moci ako dominancie“ rozlišuje politické režimy podľa toho, či pripúšťajú dominanciu: „S „politickými inštitúciami je to inak, lebo politika nie je o ničom inom, len o moci. Každý politický režim, vytvorený k organizovanému

---

<sup>2</sup> vidí realisticky, teda v zmysle predpokladu, že skutočnosť je možné poznať

<sup>3</sup> Pre oboch je nedominancia základným princípom demokracie

<sup>4</sup> Je však optimista a napriek tomu, že „moc postupuje všetkými kolektívnymi ľudskými činnosťami, čo neznamená, že sa majú redukovať na moc.“ (Shapiro, 2019, s. 114)

<sup>5</sup> Ich hlavným účelom je vzdelávanie, produkcia, atď.

zaobchádzaniu s mocou bude predstavovať buď verejný statok, verejné dobro, alebo verejnú pohromu, podľa toho, či bude dominanciu brániť, alebo podporovať.“ (Shapiro, 2019, s. 66) Dominancia je podľa **Shapiro** moc verejných inštitúcií a vždy obmedzuje ľudskú slobodu. Je zapríčinená ľudským konaním, ak existuje osoba, ktorá úspešne vydáva príkazy iným. Súčasne je to typ moci, ktorá je zneužívaná na ovládanie iných, teda neoprávnená. Dominancia je, keď tí, ktorí ju vykonávajú, ju môžu zmeniť. Niektoré typy dominancie považuje za významnejšie ako iné, napr. obmedziť moc bankárov znamená zvýšiť moc štátnych úradníkov. (Shapiro, 2019) V tejto súvislosti si však kladie zaujímavú otázku: ktorá dominancia je lepšia a ktorá horšia?

Ten istý problém dominancie, resp. násilia, rieši aj jeden z najplyvnejších filozofov súčasnosti, ľavicový francúzsky filozof **Ettiene Balibar** (2016). **Balibar** však v svojej koncepcii ultraobjektívneho a ultrasubjektívneho násilia v politike ide v uvažovaní omnoho hlbšie ako realista **Shapiro**. Pre **Balibara** je základnou otázkou, za akých podmienok je možné prerušiť reťaz ultraobjektívneho a ultrasubjektívneho násilia (ktoré sú podľa neho nejednoznačné) a dospieť k zrušeniu (konverzii) násilia<sup>6</sup> v politike.

Ultraobjektívne násilie je v **Balibarovom** ponímaní masová pauperizácia, odstraňovanie populácie, ktorá sa stala nepotrebnou a vyžaduje, aby sa s ľudskými bytosťami zaobchádzalo ako s vecami. Vychádzajúc z **Hegela**, definuje „človeka na odpis“<sup>7</sup> a uvažuje o populáciách, ktoré sú pre svetový globalizovaný trh prebytočné a ponechané svojmu osudu. Obete podľa neho nemajú možnosť uvažovať o sebe ako o politických aktéroch. Ultraobjektívne násilie vyžaduje, aby skupina a jednotlivci boli znázorňovaní ako stelesnenie zla, ohrozujúce subjekt zvnútra.

Ultrasubjektívne násilie predstavujú napr. etnické čistky, ktoré nemajú ani tak masový rozmer (vojny v Juhoslávii), ale idealizujú nenávisť, pri ktorej je vraždenie a mučenie, a pri ktorom je telo nepriateľa prenasledované až za hranice samotnej smrti<sup>8</sup>. „Dokonca začína byť ťažké rozlíšiť, či sa projektívne predstavy animality

---

<sup>6</sup> Odpovedá, že považuje za nutnosť „vnútiť“ tomuto násiliu zmysel. V tejto súvislosti sa samozrejme okamžite vynára neodbytná predstava. Subjekty politiky dôvod, zmysel, príčinu, nájdú vždy. Bolševická strana v revolúcii 1917 v Rusku tak vnútila zmysel tzv. červenému teroru - ako revolučnej politiky bolševickej strany. Malo toto násilie zmysel? A podobných príkladov by sme mohli uviesť veľmi veľa.

<sup>7</sup> Túto ideu prevzal od Bertranda Ogilve.

<sup>8</sup> Príkladom môžu byť aj obrázky z americkej väznice Guantanámo, kde väzenskí dozorcovia neľudsky mučili údajných teroristov).

týkajú viac obeti, alebo kata, alebo oboch zároveň.“ (Balibar, 2016, s. 85) **Balibar** v tejto súvislosti uvádza príklad inštitucionálneho rasizmu (napr. apartheid), ktorý sa mení na rasizmus individuálny, ľudový. Je zjavné, že jeho riešenie politických konfliktov a apórií je naozaj originálne a neštandardné, podobne ako u najplyvnejšieho filozofa súčasnosti, ľavicového radikála **Alaina Badiou**, ktorý už nekompromisne píše o požiadavke oddelenia moci a politiky:

„Účel, cieľ politiky musí byť nezávislý od uchopenia štátnej moci. Zmena moci musí smerovať k niečomu inému než k svojmu zachovaniu.“ (citované podľa Buraj, 2013, s. 659). Svoj postoj Badiou odôvodňuje vo *Filozofii a jiné texty* (2014) snahou moci o manipuláciu, čo v politickej praxi podľa neho znamená zamlčaný konflikt. Tvrdí, že ak si chce niekto získať a udržať moc, dáva priestor len postojom, ktoré prevažujú (väčšinovým) a preto aktuálna politická moc predstavuje sofistikovanú manipuláciu s občanmi.

Cieľom moci, ktorú **Badiou** nazval manipuláciou, je podľa neho získanie a udržanie moci za každú cenu, nie občan a všeobecné blaho. Domnievame sa, že jeho koncept reprezentuje moc ako cieľ o sebe. Aj politike 19. storočia **Badiou** odoprel status udalosti<sup>9</sup>, čo podľa neho znamená, že nie je procedúrou pravdy. Tvrdí, že je obmedzená na pragmatickú obranu liberálne parlamentného režimu. **Ivan Buraj** v analýze jeho prednášok (2013) uvádza aj jeho charakteristiku štruktúry dnešnej politiky- založenej na konfliktnosti. Dnešná politika podľa **Badiou** spája tri nesúrodé identity: masu ľudí, rôzne viac-menej organizované kolektívne zoskupenia (odbory, asociácie, strany a pod.) a orgány štátnej moci, ktoré sú podľa neho považované za najdôležitejšie.

Z nášho hrubo naskicovaného chápania modernej moci a politiky ako konfliktu nevybočujú ani predstavitelia konzervatívneho ideologického spektra. Na slovo vzatý tradicionalista **Michael Oakeshott** sa v našej súvislosti plne zhoduje s ľavicovými teoretikmi **Rancierom**, **Badiou** a **Balibarom**, či s absolútnym realitom **Shapiro**. **Oakeshott** tvrdí, že donucovanie je len vykonávanie moci: „Vymáhané konanie je sice súčasťou moci, ale tam, kde nie je vymáhané konanie chápané ako plnenie záväzkov, ale len ako podriadenie sa požiadavkám mocných, je vládnutie „obmedzené na vykonávanie moci.“ (Oakeshott, 2019, s. 109) V svojej práci *Racionalizmus v politike* (2019) **Oakeshott** popisuje moc ako konflikt: „Moc je vo vlastnom zmysle ľudský vzťah

---

<sup>9</sup> „Generické procedúry či procedúry pravdy sa od kumulácie poznania odlišujú svojim udalostným pôvodom“ (Badiou, 2014, s. 32). Pristehovanie znamená, že ich nevieme pochopiť vcelku.

a znamená privodiť u iného reakciu, akú si prajeme.“(Oakeshott, 2019, s. 109) Podmienkou vzťahu moci je podľa neho, podobne ako napr. u **Foucaulta**, strach<sup>10</sup>. Chápe moc ako „aparát moci“, „aparát vládnutia“, ktorý je po autorite až druhým znakom moderného štátu.

Prvým znakom moderného štátu je autorita, resp. *úrad autority*. Zdôrazňuje v tejto súvislosti najmä to, že moderný štát vznikol práve procesom *uznania úradu autority*, teda uznania práva predpisovať pravidlá. Uznanie chápe ako dôležité, pretože autorita je vždy poskytovaná tými, ktorých zaväzuje. Vníma ju preto ako najdôležitejšiu tému politickej reflexie. Moc považuje síce za druhý znak moderného štátu<sup>11</sup>, mala by však byť pričlenená k *autorite získanej uznaním*. Moc sa teda podľa neho zásadne líši od autority. Mať moc však nedáva človeku alebo úradu autoritu.

Nazdávame sa, že **Oakeshottova**, téza o tom, že politika je bojom o moc, kde strach tvorí najdôležitejší nástroj, plne reprezentuje koncept, ktorý **Foucault** nazval „stratégia moci“, resp. taktika „raison d'etat“, Ide o strategický postup, politiku, označujúci nástroje použité k tomu, aby bol cieľ o sebe - mocenský aparát -funkčný a udržaný.

## 2. Dobrovoľnosť – donútenie ako súčasť politickej moci

### 2.1 Dobrovoľnosť ako cieľ o sebe

Dobrovoľné konanie, bez donútenia spája s morálnym konaním **Aristoteles**. Ak niekto koná len to, k čomu je zákonom pridržovaný, nie je to podľa neho mravné konanie. Tvrdí, že to, k čomu človeka núti zákon, sa mu má stať stálym vnútorným zmýšľaním. Čo však znamená donútenie a dobrovoľnosť v kontexte aktuálneho chápania politickej moci? Už sme uviedli, že *vymáhaným konaním* je vykonávanie moci - chápané len ako podriadenie sa monopolu donútenia a požiadavkám mocných. **Badiou** však dodáva ešte jeden jeho zaujímavý aspekt: Vynútenie<sup>12</sup> spočíva podľa neho v tom, že „je do situácie násilne zahrnutá jej nadpočetná časť“, situácia je rozšírená, či premenená (pozri viac Badiou, 2014, s. 43 - 44). Táto nadpočetná časť je pôvodne neexistujúca a je vynucovaná ako

---

<sup>10</sup> Už Platón ukázal v piatej knihe Ústavy, že tyran vládne na základe strachu a sám má strach, lebo sa bojí vzbury tých, u ktorých strach vyvoláva. Násilné ovládanie otrokov tak legalizuje a garantuje štátnu moc. Bázeň je však podľa Platóna aj pozitívna, lebo motivuje ľudí k poslušnosti voči zákonom, čo zvyšuje aj význam trestu.

<sup>11</sup> tretím znakom moderného štátu je podľa Oakeshotta združenie ľudí.

<sup>12</sup> Termín Badiou prebral z diela Paula Cohena a jedná sa o násilné nakladanie všeobecne.



pravda.<sup>13</sup> Čo **Badiou** myslí pod pojmom „nadpočetná časť“?

Odpoveď - nesúcu sľubný potenciál na uvažovanie - podľa nás prinášajú **Habermasove** tézy, ako ich deklaruje v svojej práci *Teória jazyka a východiská sociálnych vied* (2011), ako aj **Winchove** idey o dobrovoľnosti v politike v práci *Idea sociálnej vedy a jej vzťah k filozofii* (2004).

Dobrovoľnosť súhlasu v procese donútenia podľa **Habermasa** nemá vychádzať z racionálnej úvahy osobného úžitku, napríklad, že nebudem potrestaný, alebo niečo súhlasom získam. Nemal by byť nástrojom na získanie cieľa – osobného úžitku, ale cieľom samotným, teda cieľom o sebe. Tým sa však podľa neho stane až bez strachu z donútenia a trestu. Vtedy je možnosť, že občan bude vychádzať z pozitívneho emocionálneho vzťahu k svojim krajinám.

Prečo je pozitívny vzťah dobrovoľnosti podľa **Habermasa** **taký** dôležitý? Tvrdí, že sa prenáša na ústavy a tak sa podieľa na ich *dobrovoľnej akceptácii*<sup>14</sup> (legitimizácii). Naopak, dobrovoľnosť s vidinou osobného zisku je už podľa neho racionálne strategické konanie, teda sociálne konanie, ktoré je primárne založené na dosahovanie úspechu, nie na dorozumenie. Pripomeňme si v tejto súvislosti, že aj pre moc bez násillia, ktorú **Paul Ricouer** nazval objektívnou, je dôležitá práve diferenciacia medzi cieľom o sebe a dôsledkom (ziskom) pre nás.

Z rovnakej premisy vychádza aj **Jacques Ranciere** (2011). Dobrovoľnosť spája s porozumením tomu, že nútiaci príkaz treba poslúchnuť. Tvrdí, že poriadok v spoločnosti existuje preto, že jedni prikazujú, iní poslúchajú. Ale k tomu, aby bol niekto v tomto poriadku poslušný a plnil príkazy, potrebuje dve podmienky. Prvou je nutnosť príkazu porozumieť a druhou, nazdávame sa, že výstižnou a nevyhnutnou, je potreba porozumieť, prečo je príkaz nutné poslúchnuť. **Ranciere** však dodáva: „*a k tomu je potrebné, aby bol človek už rovný tomu, komu prikazuje.*“ (Ranciere, 2011, s. 27) Inak povedané, porozumenie vedie k rovnosti. Optikou **Ricouerovej** objektivity moci sa dá situácia popísať tak, že človek by v procese moci nemal byť nástrojom použitým (zneužitým) na realizáciu cieľa druhého, nemal by byť považovaný za vec, nerovnú postavením, mal by byť cieľom o sebe, cieľom samotným. Domnievame sa, že **Ranciere** uvažuje logicky. Keď je občan cieľom politiky, nie je redukovaný na nástroj politického objektu. Naopak, zaujme s ním vzťah rovnosti, vychádzajúci z dobrovoľnosti.

Na dobrovoľnosti a uznaní založil **Habermas** aj transformáciu

---

<sup>13</sup> prebratý z diela Paula Cohena.

<sup>14</sup> Praktickým príkladom je podľa Habermasa Švajčiarsko a USA.

inštitucionálnych vzťahov moci na vzťahy bez násilia. V svojej neskoršej práci *Diskurzívna teória demokracie* (2018) vysvetľuje, v čom jeho chápanie transformácie moci spočíva. Ústavný kontraktualizmus, navrhnutý klasikom politickej teórie **Rawlsom** ako formu legalizácie donucovacej moci chce **Habermas** nahradiť ústavným patriotizmom. Jeho podstata podľa neho tkvie v ospravedlnení nútiacej moci, prostredníctvom odstránenia strachu a vytvorenia akceptácie a pozitívnej emócie.

Preto navrhuje liberálnu koncepciu ospravedlnenia moci doplniť o *dobrovoľnosť, založenú na neprítomnosti strachu*, lebo schvaľovať, odsúhlasovať zákony je podľa neho potrebné *dobrovoľne*, resp. dobrovoľnou vôľou občana, prítomnou v procese donútenia. Dôležité je, že dobrovoľnou sa vôľa občana stáva až vtedy, keď je vykonaná bez prítomnosti strachu. Podstata odstránenia protikladov dobrovoľnosť – prinútenie, tkvie podľa **Habermasa** v dôležitom aspekte: Súhlas by mal byť postavený na rozhodnutí vlastnej vôle - uznať potrebu prijatých noriem a tak ich legalizovať.

Aj dobrovoľnosť konania však môže byť problematická. **Peter Winch** má v tejto súvislosti obavy, ktoré sú podľa nás opodstatnené. Dobrovoľnosť podľa neho môže byť spájaná primárne s očakávaním osobného zisku. Nie je teda cieľom o sebe, ale nástrojom pre *vytvorenie niečoho nadpočetného, na zmenenie situácie*, ako by možno nazval situáciu **Badiou**.

Ako to **Winch**<sup>15</sup> odôvodňuje? Vychádza z veľmi zaujímavého predpokladu. Svoje názory podľa neho testujeme nie v konfrontácii s realitou, ale s očakávaným súhlasom iných a následným ziskom pre nás – ich uznaním. Fakty preto začleňujeme do týchto (očakávaných), konformných (normatívnych) rámcov a väčšina subjektov moc sice akceptuje dobrovoľne, ale primárne s účelom zisku (beztrestnosť, či uznanie okolia). Dobrovoľnosť v takom prípade nie je cieľ sám o sebe, ale nástroj pre nás. S takto dimenzovaným vzťahom dobrovoľnosti tak opäť môže súvisieť latentné vynucovanie. (Winch, 2004, s.18)

Je zjavné, že odstránenie vynútenia z verejného procesu nie je jednoduché. Ak je vynútené konanie, či už je to vykonávanie moci, alebo to, čo teoretici nazývajú dobrovoľnosťou - spájané primárne s očakávaním osobného zisku, nie je cieľom o sebe, ale nástrojom pre vytvorenie niečoho nadpočetného, na zmenenie situácie, ako by to nazval **Badiou**.

---

<sup>15</sup> Peter Winch (2004) vidí problém v samotnom procese zovšeobecňovania, abstrahovania. Spočíva podľa neho najmä v ideovej nemennosti a v tom, že boli odstránené všetky anomálie, typické pre skutočné vzťahy medzi ľuďmi. Preto zovšeobecnenie nemusí podľa neho byť tým správnym kritériom.

Napriek pesimistickým aktuálnym úvahám sú viacerí teoretici presvedčení, (Taylor, 2013; Ferrara, 2007), že v západnom myslení prebieha proces zmeny politickej racionality, ktorý **Charles Taylor** nazval kultúrna revolúcia. Taliansky filozof **Augusto Ferrara** popisuje túto zmenu ako nepoužitie tlaku v sociálnych a politických vzťahoch. Ako proces, v ktorom „*normativitu práva nahrádza normativita príkladu.*“<sup>16</sup> Jej podstatou je napĺňanie mechanizmu „*nebyť druhému právom, ale modelom.*“ (Ferrara, 2007, s. 34) Spočíva v zmene vzťahu subjektu k objektu, vychádzajúceho z reflektívnej súdnosti (Kant). Význam všeobecných súdov ako motívov konania slabne a primárnym sa stáva reflexívna autenticita.<sup>17</sup>

### 3. Vedie vládnutie - obmedzené na vykonávanie moci ku konfliktu?

Ak je vymáhané konanie chápané len ako podriadenie sa požiadavkám mocných (napr. štátov, poznámka autorky), ktorí majú monopol na donútenie, je vládnutie obmedzené na vykonávanie moci. Tvrdí **Oakeshott** a nakoniec aj **Shapiro** vo svojej práci *Moc ako dominancia*. Ponúka ako príklady činnosť niektorých medzinárodných inštitúcií, ktorú kvalifikuje len ako výkon moci: „*Celoeurópske inštitúcie, NATO, ECB, sú predovšetkým výkonnými administratívnymi orgánmi, kde dominujú malé skupiny mocensky významných zoskupení.*“ Ako príklad uvádza aj Medzinárodný trestný súd, ktorý podľa neho „*slúži presadzovaniu záujmov veľkých štátov.*“ (Shapiro, 2019, s. 341)<sup>18</sup>

Problém medzinárodných organizácií v kontexte s organizovaním moci tkvie podľa **Shapiro** a ďalších politických filozofov (**Ferrara, Habermas, Balibar, Belling**) v tom, že vykonávanie monopolu donútenia nie je založené plne na legitimitate. Ako väčšina teoretikov, aj **Shapiro** vychádza z presvedčenia, že podmienkou dobrého fungovania moci je monopol na donútenie, ktorý však musí byť legitímny. Práve v tom vidí problém v súvislosti s medzinárodnými inštitúciami a s akoukoľvek globálnou politickou mocou. Je presvedčený, že v globálnom rozmere to nejde, lebo všetky dostupné zdroje medzinárodnej legitimacy sú problematické.

V tejto súvislosti **Shapiro** v svojich Morálnych základoch politiky poukazuje

---

<sup>16</sup> Je presvedčený, že proces „rekonštrukcie normativity v politických a sociálnych vzťahoch by mohla priniesť „reflektujúca autenticita“ (Ferrara, 2007, s. 55).

<sup>17</sup> Ferrarov model reflexívnej autenticity však primárne predpokladá spochybnenie moderného autonómneho modelu racionality, spočívajúcej na klasicky chápanej objektivite. (Ferrara, 2007)

<sup>18</sup> Ako príklad uvádza rozhodnutia Rady bezpečnosti v súvislosti s humanitárnymi intervenciami.

na ten istý aspekt, ktorý zdôrazňujú aj **Habermas**, **Balibar** či **Ferrara** a označujú ho ako jasne sa črtajúci problém globálnej politickej moci. Globálne a exteritoriálne politické procesy už v 20. st. presiahli tradičné chápanie štátu ako základného politického subjektu, s čím súvisí teoretický a praktický politický problém: ohrozenie práva na rozhodovanie o veciach, ktoré sa nás týkajú. Právo na politickú participáciu je väčšinou tradične spojené s ponímaním občianstva viazaného na národ, respektíve národný štát. **Ferrara** (2007) v tejto súvislosti dokonca tvrdí, že prechod od národného štátu k postnacionálnym formám (napr. EÚ) sprevádza stále silnejší pocit, že nové formy koordinácie politických aktov (vládnutie, mäkké právo a otvorené metódy koordinácie) „*znamenajú stratu demokracie v porovnaní so štandardom, zakotveným v ústavách národných štátov, v ktorých naďalej žijeme.*“ (Ferrara, 2007, s. 63)

Domnievame sa, že ako praktický politický problém globalizovanej politiky sa tento fenomén konkrétne prejavil pri rakúskom rozhodnutí o indexácii<sup>19</sup> rodinných prídavkov pre deti cudzincov pracujúcich v Rakúsku. Ich indexovaním na základe životnej úrovne domovskej krajiny znížilo Rakúsko prídavky na deti cudzincov, čím chcelo ušetriť ročne veľké finančné prostriedky. Rakúski pracujúci mali mať nárok na vyššie rodinné prídavky než cudzí štátni príslušníci pracujúci v Rakúsku. Vznikol konflikt EÚ a Rakúska, riešený Európskym súdnym dvorom.<sup>20</sup> **Jedným z argumentov používaným národnými súdmi v takýchto situáciách voči ESD je práve demokratický deficit EÚ.**

Aj podľa **Habermasa** je háčik donucovania a demokratickej legitimacy EÚ v tom, že „*demokratické procesy doteraz fungujú do istej miery len v ich hraniciach.*“ (Rozumej v hraniciach národných štátov, viď. Habermas, 2018, s. 64). Ako výstižne píše, byrokratické európske vládnuce elity nepredstavujú skutočné spojenie medzi EÚ a národnými štátmi. Profesionálni, nevolení byrokratickí úradníci, a do určitej miery aj volené vládnuce elity, sú od národných štátov a vnímania ich aktuálnych potrieb oddelené. Neexistuje európsky demos, lebo národné verejnosti sú ešte do značnej miery izolované, európska politická verejnosť je doteraz rozdelená na národné štáty. Povedomie európskej solidarity niekedy nefunguje vôbec. Europoslanci EP podľa **Habermasa** netvorí homogénny celok európskeho demosu, ale sú zmesou rôznorodých národných zástupcov a ideologických frakcií, často spolu navzájom tvrdo súperiacich.

---

<sup>19</sup> Vyplácanie rodinných prídavkov podľa výšky cien v domovskej krajine, nie na základe rakúskych noriem.

<sup>20</sup> Postoj predsedu ESD Lenaersa bol jednoznačný: indexácia je v rozpore s právom EÚ, najmä antidiskriminačným<sup>20</sup>, preferujúcim rovnosť všetkých jej občanov.

Problém legitimity EÚ podľa neho môže byť aj v tom, ak sú volení občanmi v národných štátoch, disponujú predovšetkým národnou legitimitou.

Teoretické závery **Jurgena Habermasa** a ďalších teoretikov potvrdzujú aj množiace sa konflikty EK a členských štátov, na základe ktorých sa EK po prvý raz svojej existencie uzniesla aktivovať čl. 7 Lisabonskej zmluvy. Je to vážny politický krok mocenského donútenia, ktorý môže viesť k tvrdým postihom politických práv členských krajín: k odobratiu hlasovacích práv a de facto k znemožneniu uplatnenia princípu dotknutých. Aj preto je legalizácia tohto článku podmienená zvýšenou mierou súhlasu, až 4/5 hlasov (80 percent).

Možný potencionálny nedostatok legitimity, ktorá bola vždy teoretikmi chápaná ako základná forma ospravedlnenia mocenského donútenia a konfliktu, je však len jedným z aspektov množiacich sa konfliktov globálnej moci, aj keď uznávame, že kardinálnym. **Ettiene Balibar** (2016) k nemu pridáva ďalší. Globalizovaná politika podľa neho nefunguje na základe **Heglovej** dialektiky, vedúcej k právnemu štátu. Súčasná globalizovaná politika je podľa neho dokonca radikálne antihegelovská. Konflikty a ideologické antagonizmy sa totiž cyklicky opakujú. Vyplýva z toho, že globálna politika má charakter násillia a donucovania? Vládnutie, obmedzené na vykonávanie moci, vedie ku konfliktu a násilliu. Ak by totiž podľa **Balibarovho** predpokladu globalizovaná politika fungovala na základe dialektickej špekulácie násillia a inštitúcií, či deštrukcie a konštrukcie, viedla by ku konverzii násillia. Konverzia násillia sa však v procese globálnej politickej moci podľa neho nedeje. Balibar preto požaduje reformu fungovania politických inštitúcií, podobne, ako ju v nejakej podobe navrhuje väčšina jeho kolegov, ktorých názory sme doteraz uvádzali (**Shapiro, Badiou, Rancier, Oakeshott**). Nazdávame sa preto, že na stole je veľmi aktuálna otázka: v čom by sa mal „nový inštitucionalizmus“ odlišovať od toho starého, aby došlo ku konverzii násillia ?

### **3.1 Stratégie na odstránenie konfliktu, donútenia a násillia ako súčasti politickej moci**

Z našich príkladov aktuálneho chápania moci vyplynulo, že ak je moc cieľom o sebe, jej nástrojom je subjekt, ktorý je donucovaný k tomu, čo by inak nevykonal. Súčasťou procesu moci je potom konflikt subjektu a objektu, donucovanie, vynucovanie, násillie. Vynucovanie spočíva v tom, že je do situácie násillne zahrnutá jej nadpočetná čiara, označujúca moment, keď v rámci situácie dochádza k vynúteniu jej rozšírenia, či premeny. Aké metodologické postupy

ponúkajú politickí filozofi na odstránenie konfliktu a vynútenia z procedurality politickej moci?

„Zmena moci musí smerovať k niečomu inému než k svojmu zachovaniu.“ Jednoznačne tvrdí **Badiou** (citované podľa Buraj, 2013, s. 659). Svoj postoj odôvodňuje v práci *Filozofia a jiné texty* (2014) snahou o mocenskú manipuláciu. Východiskom z politiky, kde moc je cieľom - je pre **Badiou**, podobne ako pre **Shapiro** či **Balibara** „politika bez dominancie“, politika bez násilia a konfliktu.<sup>21</sup> V jej rámci nestoja v centre politiky štát a jeho moc, ale schopnosti politického subjektu.<sup>22</sup> Na otázku, čo je cieľom politiky, **Badiou** odpovedá: „zistiť, čoho je schopný kolektív, nie samotná moc.“ (Citované podľa Buraj, 2013, s.659)

Problém dominantnej moci v politike rieši **Badiou** originálne a verný svojej povesti, veľmi radikálne. Prekvapivo a kontroverzne kladie politiku a lásku, ako dva veľké fenomény sociálnej angažovanosti na jednu úroveň. V súvislosti s politikou však nemá na mysli to, čo prehnane pejoratívne nazýva „parlamentným kretenizmom.“ Má na mysli "skutočnú politiku", ktorá *nie je totožná s mocou*.

„Dlho sme si vštěpovali doktrínu, že vládnutie je vykonávaním moci, vládnutie nie je vykonávaním moci,“ tvrdí v našej súvislosti aj **Michael Oakeshott**. (Oakeshott, 2019, s.110) Vládnutie je podľa **Oakeshotta** „vykonávaním moci len tam, kde sa chápe ako vymáhanie, ako podriadenie sa požiadavkám mocných, kde je vládca identifikovaný ako tyran.“ (Oakeshott, 2019, s. 111) Vládnutie ako vykonávanie moci považuje za nedomyšlenú vec a dokonca za ortodoxiu. Riešením podľa neho je, ak je aparát moci spojený s autoritou (ktorú chápe ako úrad vlády, vládnucu autoritu). Úrad vlády ako vládnuca autorita<sup>23</sup> a jeho vzťah k občanom nie je podľa **Oakeshotta** mocenským vzťahom, založeným na donucovaní a poslušnosti, ale vzťahom autority a záväzku. Je dokonca presvedčený, že kde nie je miesto pre autoritu, nie je rozdiel medzi legitímnou a nelegitímnou mocou. Ako sme už uviedli, vládnutie je podľa **Oakeshotta** vykonávaním legitímnej moci vtedy, keď vládne viera, že záväzky, ktoré sú takto vynucované, nie sú dané autoritou úradu vlády, ale Bohom, či prírodou. Integruje teda opäť do politických vzťahov metafyzické ciele, ako to podľa Foucaulta bolo v období do renesancie.

Ale je vôbec možná politika bez nútiacej moci? Doteraz sme legitímny

---

<sup>21</sup> Aj Badiou, tak ako Shapiro novú politiku nazýva „nedominantná politika“

<sup>22</sup> Badiou sa nechal inšpirovať masovými študentskými protestmi v Paríži. Ich cieľom nebolo uchopiť štátnu moc ale iba protestovať, proti útlaku

<sup>23</sup> Slovo demokracia podľa neho znamená, že úrad vlády má autoritu.

monopol mocenského donútenia vnímali ako integrálnu súčasť moci.

Áno. Odpovedá bez zaváhania **Alain Badiou** a ponúka vlastnú (persvazívnu) presvedčivú stratégiu. Je založená na procese *dezobjektívácie*, ktorá tvorí základný krok jeho inovatívneho - transformovaného chápania politickej objektivity. Podstatou dezobjektívácie je „*zmocňovanie právd, oživované silou lásky bez objektu a vytvára persvazívnu stratégiu, bez toho, aby sa počítalo s mocou. Celý proces je predpísaný podmienkami, ktorými sú umenie, veda, láska a politika v svojej udalostnej podobe.*“ (Badiou, 2014, s. 119) Aby sme si mohli viac priblížiť proces dezobjektívácie, je potrebné osvetliť aspoň rámcovo nové pohľady na objektivitu, resp. politickú objektivitu, ktorej sa budeme venovať v nasledujúcej kapitole.

Nadpočetnou črtou vynucovania, črtou, meniacou situáciu, ako ju pomenoval **Badiou**, môže podľa nás byť nástroj moci, ktorým je strach. **Michael Oakeshott**, podobne ako ďalší teoretici strach chápu ako podmienku moci (napr. Collins, Neumann, Žižek, Butler). Aj podľa **Oakeshotta** do mocenského vzťahu nemôže byť vtiahnutý ten, kto sa ničoho nebojí a nič nepotrebuje. Aj **Foucault** za slobodný považuje subjekt, ktorý má možnosť konať bez donútenia, alebo pod hrozbou trestu (tzv. negatívne vymedzenie slobody). **Foucault** však na rozdiel od **Oakeshotta** hlboko pochybuje o existencii slobodného subjektu. V svojom Ráde diskurzu je presvedčený o existencii našej hlbokkej logofóbie - o utajenom strachu pred tým, čo by sme v diskurze mohli nájsť: „*pred touto masou vyslovených vecí... pred všetkým násilným, svérilivým a nebezpečným, čo sa tu môže vyskytnúť, pred týmito ustavičným a neusporiadaným hukotom diskurzu.*“ (Foucault, 2006, s. 31) Myslí si dokonca, že aj konsenzuálny diskurz (jeden z hlavných aspektov demokracie) je v skutočnosti spojený so strachom a máme k nemu len zdanlivú úctu.

S **Oakeshottom** naopak súhlasí **Jurgen Habermas** (2011). Tvrdí, že inštitucionálnu moc, uznanú bez donútenia, je možné dosiahnuť zdieľanou komunikáciou. Spolu s **H. Arendtovou** dokonca považuje „*komunikatívne zdieľané presvedčenia*“... „*a každodennú prax komunikácie životného sveta za generátor moci uznanej bez donútenia,*“ za zdroj legitímnej moci. (Habermas, 2011, s. 585) Neexistenciu násilia v sociálnych aktoch podmieňuje porozumením, ktoré vzniká tam, kde je neprítomnosť racionálneho strategického konania. Tvrdí dokonca, že „*pokiaľ sociálne interakcie nemôžu byť koordinované prostredníctvom dorozumenia, ostáva ako jediná alternatíva násilie, ktoré jeden vykonáva na druhom.*“ (Habermas, 2011, s. 585) Na tejto téze **Habermas** postavil svoje slávne chápanie diferencie medzi komunikatívnym konaním a strategickým

racionálnym konaním. Jeho známa koncepcia komunikatívneho konania preto vychádza z orientácie na dorozumenie a strategického racionálneho konania z orientácie smerom k úspechu: orientáciu smerom k úspechu chápe preto ako postup, založený na definovaní cieľa a jeho nástrojov v ekonomickom zmysle, teda smerujúceho k zisku.

Naším aktuálnym zámerom však nie je zaoberať sa **Habermasovou** diskurzívnou etikou. Nemôžeme však v tejto súvislosti nepoukázať na rozpor, alebo možno domnelý rozpor medzi **Habermasovými** tézami a tvrdeniami **Jacquesa Rancierera**. To, čo **Habermas** považuje za nástroj transformácie násilia ako súčasť inštitucionálnej moci – zdieľanú komunikáciu, **Jacques Ranciere** (2011) nekompromisne nazýva „logikou sporu“ – ako základ politiky. Pod logikou sporu chápe určitý druh zdieľanej komunikácie, kde jeden z aktérov súčasne chápe, aj nechápe, čo hovorí druhý. Môže sa potom podľa neho stať, že súčasťou komunikácie je argument, ktorý každý chápe inak, aj keď ho všetci v princípe schvaľujú. Ako príklad uvádza známu tézu politickej filozofie – spravodlivosť znamená dávať každému, čo mu náleží.

**Rancierovým** riešením odstránenia konfliktu a násilia z politiky preto nie je zdieľaná komunikácia, ale tzv. čistá politika. Za „čistú politiku“ však paradoxne považuje koniec politiky.<sup>24</sup> Politika podľa neho prestáva existovať, keď vznikne rovnosť, resp. keď nevzniká odchýlka a celok spoločnosti je bezo zbytku redukovaný na jeho časti. Vracat' sa k „čistej politike“ znamená podľa neho vracat' sa k nulovému stupňu politiky a filozofie, čo je politická idyla uskutočňovania spoločného dobra osvietenou vládou elít, opierajúcich sa o dôveru más. Súčasná politika je skrátka podľa neho škandálna, lebo nemá žiadny vlastný základ, existuje len ako uskutočňovanie rovnosti kohokoľvek s kýmkoľvek.

My sa na rozdiel od **Rancierera** domnievame, že aj **Habermasov** koncept orientácie na dorozumenie namiesto na úspech, môže pomôcť odstrániť násilie z mocenského procesu a súčasne pomôcť nastoliť to, čo požaduje **Ranciere** – rovnosť. Domnievame sa dokonca, že aj **Rancierov** „argument, ktorý každý chápe inak“ a ktorý je podľa neho základom sporu v politike, môže priniesť konsenzus a nie konflikt, ak je použitý v orientácii na dorozumenie namiesto orientácie na úspech. Myslíme si, že dôvodom môže byť zmena charakteru moci v politických vzťahoch. V prípade orientácie na dorozumenie moc nie je cieľom, cieľom o sebe je práve dorozumenie.

Výstižným príkladom oboch postupov, **Habermasovho** a **Rancierovho**,

---

<sup>24</sup> Koniec napätého vzťahu medzi politikou a metapolitikou.



dokonca aj teórie **Shapiro**, môže byť známy príbeh bývalej postavy východonemeckej neonacistickej scény **Christiana Weissgerberga**. Jeho skupina Autonómnych nacionalistov, radikálnej nemeckej pravice, sa snažila cez Messenger spojiť s ľuďmi s radov ľavice, aby ich získala na spoluprácu v boji proti kapitalizmu. **Rancierovým** „argumentom, na ktorom sa všetci zhodujú, ale ktorý každý chápe inak“ – bol v ich prípade boj proti kapitalizmu. Táto idea bola centrom komunikácie a snahy o dorozumenie. Ľavica ju najskôr odmietala, ale prejavila v odpore zdržanlivosť a postupne vznikol bohatý internetový dialóg. **Weissgerberg** sa prispôbil, zdržal sa útokov a po nejakej dobe, zhruba pred 10 rokmi - prestal byť presvedčeným nacistom. Vo vzájomnej komunikácii oboch protikladných strán začal pracovať na sebe, študovať filozofiu, písať o extrémizme a teraz o ňom dokonca prednáša. Nazdávame sa, že podstatou jeho postupu bola zmena z pôvodného negatívneho, odmietavého a konfliktného postoja k objektu a orientácia na dorozumenie o téze, ktorej pôvodne každý rozumel inak.

Zdá sa nám, že uvedený praktický príklad môže byť súčasne aj príkladom pre *adaptívnu politickú teóriu* **Iana Shapiro** (Politika proti dominancii), či pre **Balibarov** postup odstránenia násilia z politickej moci prostredníctvom konceptu „antinásilia (civility)“.

Dosahovanie slobody v postupe **Shapiro** spočíva v schopnosti občanov brániť sa voči svojoľnej moci dosahovaním slobody ako nedominancie<sup>25</sup>. Jej základ je podľa **Shapiro** v *umení zastaviť agresora bez toho aby sme sa ním stali aj my*, čo podľa neho znamená preukazovať zdržanlivosť aj vtedy, keď sa za ňu nemusíme zodpovedať a dať najavo, že to isté očakávame od partnerov. Domnievame sa, že práve tento postup pôvodne neonacista **Weissgerberg** postupne uskutočňoval a fungovalo to.

Domnievame sa, že postup v mocenskej proceduralite, ktorý **Shapiro** nazýva „nestať sa agresorom“, **Balibar** pomenúva pojmom „antinásilie“. Spočíva v tom, že nie je podľa neho potrebné násiliu oponovať novým násilím. Konverzia násilia ako súčasť politickej moci je podľa neho možná - na „*produktívnu silu*“ „...a jeho pretvorenie do podoby vnútornej energie“, na „*moc inštitúcií*.“ (Balibar, 2016, s. 45) Nie je teda potrebné násilie negovať tým, že mu čelíme novým násilím, ani ho odstraňovať iným násilím. Vychádzajúc z nového čítania **Hegela**, **Balibar** rozlišuje násilie ako súčasť moci, ktoré je nekonvertibilné, a to, ktoré

---

<sup>25</sup> Dominancia (panstvo, Weber), vyžaduje, aby bola skutočne prítomná osoba, úspešne vydávajúca príkazy ostatným.

konvertibilné nie je. Konvertibilné násilie je podľa neho možné odstrániť postupom, ktorý nazval „stratégia civility“. Civilita, pojem, opäť prevzatý od Hegela, znamená postoj k násiliu, označený ako anti-násilie: nie je podľa neho potrebné násilie negovať tým, že mu čelíme novým násilím, ani ho odstraňovať iným násilím, čo sa často dialo v revolúciách a občianskych vojnách. Potrebné je podľa neho násiliu čeliť: stretávať sa s ním s vedomím, že vždy bude najvlastnejším horizontom politiky.

Čo sa však dá chápať pod **Balibarovým** pojmom „moc inštitúcií“, ktorý už nezahŕňa násilie a donucovanie ako súčasť politickej moci?<sup>26</sup> Násilie, konvertované do podoby inštitucionálnej moci, ktorá „*obdaruje štát a právo duchovným obsahom a legitimitou, presahujúcou prostý fakt vládnutia.*“ (Balibar, 2016, s. 80) V kontexte nášho uvažovania by tento postup znamenal, že cieľ vládnutia je iný ako získanie a udržanie moci a vlády. Moc a vládnutie by mali byť len nástrojom na realizáciu cieľa - duchovného obsahu. Moc by nebola cieľom o sebe.

**Balibar** popis „moci inštitúcií“ postavil na inovovanom procese **Hegelovej** dialektiky, ktorý podľa neho povedie k vzniku inštitúcií- zbavených konfliktu a násilia. Podobne vysvetľuje inštitucionalizáciu známy sociologický koncept konštrukcie sociálnej reality **Bergera a Luckmanna**<sup>27</sup>. Pre nás je ich koncept zaujímavý najmä v súvislosti s tretím krokom dialektického procesu, pomenovaným inštitucionalizácia. Chcú ním dosiahnuť vyváženého stavu *subjektívneho a objektívneho* a popis sociálnej reality. Zdôrazňujeme, že cieľom je dosiahnutie vyváženosti subjektu a objektu, dosahovaného procesom *prijatia, anticipovania prejavu iného človeka*, čo sa podľa **Bergera a Luckmanna** deje *typizáciou*, prechádzajúcou v habituáciu. Typizáciou je akt, spájajúci viacerých ľudí, anticipujúcich určité konanie. Procesy habituácie sa podľa nich typizujú a menia sa v inštitucionalizáciu.<sup>28</sup> Nazdávame sa, že ak je podľa **Balibara** dialektický proces podstatou vzniku politických inštitúcií, musí prebehnúť proces anticipácie a prijatia, prechádzajúci v typizáciu. A to sa vždy nedeje, práve naopak.

O tom, že dialektický proces vedie k prijatiu a anticipovaniu a teda k vzniku inštitucionalizácie zjavne pochybuje aj **Alain Badiou** (2014). Vychádza pritom zo

---

<sup>26</sup> Balibar sa inšpiroval Heglom, Deleuze a Marxom. Podľa neho ich stratégie nevedú k násiliu, ale k neutralizácii podmienok, v ktorom násilie vyrastá.

<sup>27</sup> Berger a Luckmann spojili v tejto súvislosti weberovskú a durkheimovskú sociológiu.

<sup>28</sup> Berger a Luckmann takto konštruované semiotické stavby nazývajú „symbolické univerzá.“ (Kaiserová, 2008, s. 110 - 113)

svojej kritiky marxistickej politiky, ktorá podľa neho vytvorila kľúč – antagonizmus - a pristúpila k tvorbe politickej Dvojice (subjekt/objekt) dialekticky.<sup>29</sup> Politika podľa neho sústredila stratégiu antagonistickej Dvojice do rúk štátnej moci, úlohou ktorej bola deštrukcia politického aparátu protivníka (buržoázia - proletariát). Vzniknutý konflikt mohlo tak rozhodnúť len násilie, povstanie, vojna, atď. Postupne sa podľa **Badiou** ukázala nevhodnosť mocenskej koncepcie a tak, podľa neho hľadáme v súčasnosti inovatívny koncept politiky, ktorý by sa zaoberal konfliktom, Dvojicou, a nebol by založený na presahu dialektickej formulácie, nevytváral by „objektívnu podstatu.“ K tomu je podľa **Badiou** potrebné potlačiť kategóriu objektu, ako základnej formy prezentácie a to v zmysle skutočne prevratnej tézy: každá pravda vylučuje objekt. Proces nazval dezobjektívacia. Odôvodnenie **Badiou** je opäť neštandardné: „pravda nie je korešpondencia subjektu s objektom.“ (Badiou, 2014, s. 82 - 85) Takéto úvahy ho následne viedli k zásadnej redefinícii politiky.

Dezobjektívacia **Alaina Badiou** je podľa jeho *Manifestu za filozofii a jiné texty* (2014) nové politicko -filozofické myslenie, nevytvárajúce dualitu a objekt. Takéto myslenie by dokonca malo nahradiť aj *politickú reflexiu*. Keď si však uvedomíme, že politická reflexia bola doteraz základom modernej politickej racionality, pochopíme radikálnosť jeho novej konštrukcie politična.

Prístup **Badiou** je nepochybne revolučná politická inovácia a jednoznačne predstavuje obrat oproti doteraz uznávanej norme chápania politických inštitúcií a politickej objektivity. Aj my sa domnievame, že práve zmena vzťahu politického subjektu a objektu je základom transformácie a následnej redefinície politickej objektivity. Z nej potom môžu vychádzať nové metodologické postupy odstraňovania donucovania a konfliktu z politickej moci a redefinícia politiky a politična. Preto si najskôr načrtneme nové pohľady na chápanie objektivity všeobecne a potom sa dostaneme k politickej objektivite.

---

<sup>29</sup> Diferenciu subjektu a objektu chcel Hegel prekonať dialektickým myslením, spočívajúcim v zdvojení subjektivity. Hegelovský vývoj idey, vyvíjajúcej sa najskôr sama v sebe, mal pokračovať vytvorením jej protikladu a tretím krokom (syntézou) ho chcel Hegel odstrániť. V tomto procese najskôr vzniklo zdvojené duálne vedomie - v zmysle inakosti seba samého. Z neho, z jeho inakosti, z jeho protikladu vytvoril Hegel najdôležitejší operačný prostriedok svojej logiky. Odlišnosť subjektu od objektu mala byť prekonaná na základe zjednotenia protikladov, ktoré sa mali stať zdrojmi vývoja, zmeny. Moderná novoveká filozofia subjektivity zmenila vzťah subjektu a objektu tým, že ho založila na svojom zdôvodnenom poznaní, na zdvojenej negácii (zo subjektivity). Podľa Hegela naopak, skúsenosť vzniká po dosiahnutí jednoty v odlišnosti a priamo vychádza z dialektického pohybu vedomia. Týmto pohybom je boj o uznanie seba – vedomia, Hegel ho považuje za zákonitý a preto dáva mu univerzálnu platnosť.

#### 4. Nové pohľady na objektivitu. Redefinícia politickej objektiviny

Základom moderného myslenia bola protikladnosť subjektu k subjektu, pričom sa subjektívne voči objektu vymedzovalo, ohraničovalo negatívne. Klasické chápanie objektiviny na základe moderného dialektického myslenia, sa však čoraz častejšie spochybňuje a formulujú sa nové pohľady na objektivitu. Ako príklad uvedieme koncepciu slovenského filozofa **Václava Černíka** (2014), ktorú považujeme v súvislosti s naším skúmaním moci a politiky za smerodajnú, lebo spochybňuje protikladnosť subjektu a objektu.

Podľa **Černíka** *subjektivismus a objektivizmus vychádzajú zo zastaraného protikladného chápania subjektu a objektu*. Navrhuje preto zmenu pohľadu na vzťah objektu a subjektu z dôvodu, že subjekt bol doteraz poznačený protikladnosťou a teda negatívnym vzťahom k objektu. Klasické chápanie objektiviny, založené na eliminácii subjektívne situovaného a podmieneného pozorovateľa sa, podľa **Černíka**, v 20. a 21. st., najmä v súvislosti s vedeckými objavmi v kvantovej mechanike dostalo do rozporu. Problémom je, že klasické chápanie objektiviny zohľadňovalo len vzťah subjektu k objektu, ako to napr. robí reflexia. Opačný, negatívny vzťah, vzťah objektu k pozorovateľovi neakcentovalo<sup>30</sup>. Klasickým chápaním objektiviny v moderne sa teda podľa **Černíka** vylučoval vzťah celej reality k subjektu. O celej realite však podľa neho uvažujeme len na základe nášho (subjektívneho) poznania istej časti reality.

V **Černíkovej** redefinicii objektiviny má okrem subjektu dva aspekty aj objekt, čo je v našej súvislosti podstatné. Objekt spája v sebe prirodzenú podstatu objektu (predmetný objekt) a jeho špecificky spoločenskú povahu (myslený objekt). Medzi nimi nie je rovnítko. Podľa **Černíka** je „*myslený objekt konštrukt získaný procesom abstrakcie a idealizáciou predmetného objektu*.“ (Černík, 2014, s. 110) Záver tvorí idea veľmi podobná **Adornovému** konceptu negatívnej dialektiky a ďalším konceptom toho, čo nazývame nepojmovým poznaním. Objektívna realita je podľa **Černíka** *skôr rovina mimojazykovej reality* a mimojazyková realita je realita, v ktorej žijeme. Objektívna realita je skôr nejazyková realita, v ktorej je vyjadrený vzťah reality k pozorovateľovi – k subjektu.

Aj niektoré politické teórie z posledných rokov 21. storočia spochybňujú klasické chápanie objektiviny (politickej), založenej na protikladoch (napr. Badiou,

---

<sup>30</sup> Podľa Černíka pozorovateľova realita (ontologická), je však podľa objavov súčasnej fyziky len určitým výšekom z celej (ontickej) reality. Výšekom, existujúcim vo vnútri horizontu pozorovateľa.

Balibar, Butler). Vychádzajú, podobne ako **Černíkova** filozofická koncepcia objektivity, zo zmeny *vzťahu objektu a subjektu*, pretože subjekt bol doteraz poznačený protikladnosťou a teda negatívnym vzťahom k objektu. **Badiou** to popisuje ako hľadanie nového politického myslenia, ktoré by sa síce zaoberalo konfliktom a uchovávalo by štruktúrnu Dvojicu vo svojom intervenčnom poli, ale nečinilo by z nej objektívnu podstatu. (Badiou, 2014, s. 83) Pre nové chápanie politickej objektivity je podľa nás veľmi dôležité aj tvrdenie Ricouera, že protiklad medzi cieľom o sebe a prostriedkom, nástrojom pre nás, je pre dimenziu objektivity (moci) rozhodujúca. „Objektivitou moci“ nazýva **Ricouer** vzťah politického subjektu a objektu, ktorý nie je založený na využívaní „druhého“ pre získanie, realizáciu nášho cieľa. Druhý by mal byť cieľom o sebe.

Nové chápanie politickej objektivity sme už čiastočne ukázali na procese dezobjektívácie **Badiou** a následne ešte budeme ilustrovať na konceptoch subjektívácie **J. Ranciera** a na **Balibarovej** koncepcii „civility“.

„Samo rozlíšenie subjektu a objektu kolíše v krajnej skúsenosti krutosti,“ pomenúva **Ettiene Balibar** problém rozlíšenia subjektu a objektu, resp. ich splyvanie v politike, čo označuje za pojmovu neuchopiteľnú a nejednoznačnú. (Balibar, 2016, s. 86) Toto sú aj základné tézy, ktoré ho viedli k reformulácii pojmu politiky. Robí to na základe prístupu, ktorý nazýva novým čítaním **Hegela**, pričom vychádza z premisy, že **Hegelov** právny štát je *konverziou* (premenou) násilia do mocenských inštitúcií.<sup>31</sup> Dôležitou otázkou však v tejto súvislosti je, čo tvorí podstatu procesu konverzie, sublimácie násilia?

Domnievame sa, že ním je aspekt nazývaný **Balibarom** „inovácia politiky“, *nová kvalita v pohľade na politiku* - moment prerušenia reťazca ultraobjektívneho a ultrasubjektívneho násilia.<sup>32</sup> Podstatné je, že práve moment prerušenia reťazca násilia pokladá **Balibar** za „*moment politiky*“, za nové formulovanie fenoménu politika, ktorý je však podľa neho nepomenovaný, pojmovu neuchopiteľný.

Čo chápe **Balibar** pod pojmovu neuchopiteľným, novým a nejednoznačným? Je to kombinácia ultrasubjektivity a ultraobjektivity v politike, kde kolíše samo rozlíšenie subjektu a objektu politiky. Kombináciu subjektivity a objektivity **Balibar** vysvetľuje napr. na nejednoznačnosti násilia, spočívajúceho v nejednoznačnosti politických protikladov: Jednotlivcov ani skupiny sa podľa neho nedá jednoznačne označiť na tých, ktorí násilie znášajú a tých, ktorí ho

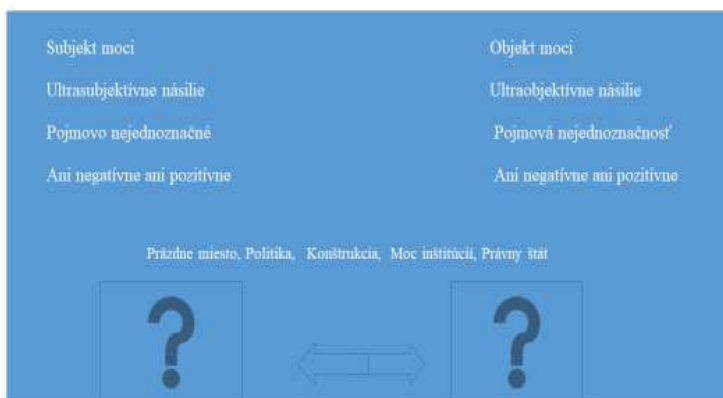
---

<sup>31</sup> A dosahuje svojho vnútorného účelu tým, že uskutočňuje premenu násilia v dejinách.

<sup>32</sup> Preto sa otázka konverzie násilia stala aj jednou zo základných bodov diskusií medzi hegelianizmom, dialektikou a jednou časťou moderného myslenia.

konajú. Tí, ktorí ho znášajú, sú podľa neho zároveň tými, ktorí ho konajú. Fenomény násilia a nenásilia podľa neho nemožno jednoznačne vzťahovať k pólu pozitivity a negativity. Nasledujúca schéma nám tento „neuchopiteľný“ proces pomôže názorne prezentovať.

**Obrázok 1:** Znázornenie **Balibarovho** nového čítania **Hegela** v politických vzťahoch a jeho dôsledku - právneho štátu.



Zdroj: autorka.

Domnievame sa, že práve touto **Balibarovou** úvahou je možné odpovedať aj na otázku Shapiro, ktorú sme uviedli v úvode našej úvahy. Ktorá dominancia (moci) je lepšia a ktorá horšia? **Balibar** dedukuje, určite veľmi neštandardne, že v danej súvislosti subjekt a objekt moci spolu splyvajú. Ultrasubjektivita a ultraobjektivita pritom *nie sú totožné* a prítomná je určitá ambivalencia, ktorú **Balibar** znázorňuje známou metaforou Mobiovej pásiky. Ide o symbolické znázornenie tohto procesu a o to, čo nazýva novým čítaním **Hegela**.

**Obrázok 2:** Mobiova páska, ktorá má len jednu stranu a jednu hranu.



Zdroj: autorka

Sme presvedčení, že príkladov z politickej praxe na prelínanie ultraobjektívneho a ultrasubjektívneho násilia a konfliktu tak, ako na Mobiovej páske, by sa dalo nájsť omnoho viac, ako príklad rasizmu (inštitucionálneho a individuálneho), ktorý uvádza **Balibar**. Nazdávame sa, že prelínanie oboch druhov násilia vystihuje aj dlhoročný kolotoč násilia v čínskej provincii Sin-Tjang, kde dochádza k prelínaniu násilia politického subjektu a objektu, vlády a občanov. Žije tam moslimská menšina Ujgurov, dlhodobo usilujúcich o uznanie samostatnosti svojej provincie v rámci Číny, používajúcich násilné postupy a teroristické útoky. Ich činnosť by mohla zodpovedať **Balibarovmu** fenoménu - ultrasubjektívnemu násiliu. Čínska vláda, podľa vyjadrenia Ujgurov,<sup>33</sup> reaguje kultúrnou genocídou a snahou o násilnú prevýchovu moslimskej ujujskej menšiny v uzavretých táborech. Jej postup by zase mohol zodpovedať **Balibarovmu** ultraobjektívnemu násiliu, kde sa s ľudskými bytosťami nakladá

---

<sup>33</sup> Ujgurský profesor ekonómie Ilham Tohti, nositeľ Sacharovovej ceny bol čínskou vládou odsúdený na doživotie za hrozbu odtrhnutia tohto, formálne už autonómneho regiónu. Tohti, označovaný aj za vážna svedomia, teoretik a profesor ekonómie tvrdí, že ekonomické myslenie nesmie byť nadradené nad uznanie ľudí, resp. ľudských práv. Myslel tým uznanie reálnej samostatnosti Ujgurov, desať miliónového moslimského etnika táborem, kde čínska vláda proti ich vôli „prevychováva“ okolo milióna mosimských Urgujov. Na označenie prevýchovy použil silné slová o kultúrnej genocíde čínskej vlády.

ako s vecami a kde sa skupina a jednotlivci prezentujú ako stelesnenie zla. Reakcia na násilie a donucovanie vládnej moci je opätovné násilie zo strany Ujgurov - teroristické akcie, na ktoré vláda zase odpovedá rozsudkami smrti a tie následne spúšťajú ďalšie nepokoje.<sup>34</sup> Násilie sa preklápa z jednej strany na druhú, tak ako Mobiova páska.

Veľmi názorne situáciu preklápania násilia z objektu na subjekt a naopak znázorňujú lezúce mravce na **Escherovom** sochárskom diele: Drevorez Mobius strip II. (1964), na našom obrázku č. 3. Mravce zaujímajú polohu raz hore, raz dole, pričom sa stále mení. Domnievame sa, že **Balibarova** idea nejednoznačnosti protikladov je na uvedenom príklade dobre aplikovateľná a ukazuje spochybnenie samotného rozlíšenia (politického) subjektu a objektu, či nejasnú pojmovú pomenovateľnosť a uchopiteľnosť.

**Obrázok 3:** Drevorez Mobius strip II.(1964). Surrealistický sochár M.C.Escher bol oslovený, aby vytvoril drevorez, na ktorom je dobre vidieť prelínanie ako na Mobiovej páske.



Zdroj: drevorez mobius strip ii. 1964 . - Bing images

Z **Balibarovho** konceptu však nie je jasné, kde a kto má realizovať onen „moment politiky“, moment prerušenia násilia. Domnievame sa, že ak si v tejto súvislosti pripomenieme tézu **Ricouerovej** „objektivity moci“, je možné, že moment politiky sa stane zjavnejším. „Objektivitou moci“ nazýva **Ricouer** vzťah politického subjektu a objektu, ktorý nie je založený na využívaní „druhého“ pre

---

<sup>34</sup> Ujgurská provincia Sin-ťiang na severozápade Číny čelí opakovaným výbuchom násilnosti. Útoky pripisované ujgurským extrémistom postihli aj niektoré ďalšie oblasti Číny. Jedným z nich bol výbuch na Námestí nebeského pokoja v Pekingu v októbri 2013 po tom, ako vrazilo s autom do davu ľudí pred vstupnou bránou.



získanie, realizáciu nášho cieľa. Druhý by mal byť cieľom o sebe. Domnievame sa, že ak je cieľom čínskej vlády udržanie moci nad strategickým územím provincie z dôvodu, že je dôležitým územím na tzv. novej hodvábnej ceste a bohatým náleziskom nerastných surovín, a nie je ním občan, napr. Ujgur, potom je možné, že čínska politika v tejto oblasti nie je uplatňovaním objektivity moci. Ak je pre čínsku vládu „cieľom o sebe“ udržanie moci nad strategickým územím provincie a jej nástrojom násilie nad Ujgurskou menšinou (ako to pomenoval ujgurský aktivista, **Ilham Tohti**), potom je vzťah oboch politických subjektov založený na strategickom využívaní „druhého“ pre získanie svojho cieľa. Predstavuje tak ultraobjektívne a ultrasubjektívne násilie, ako ho charakterizoval **Balibar**.

V tejto súvislosti sa nazdávame, že **Balibar** „moment politiky“, niekde v svojom texte **Balibar** pridáva aj „na poli krutosti“ môže nastať vtedy, ak aj subjekt aj objekt politiky, v našom príklade čínska vláda a Ujgurovia - prestanú používať druhého ako nástroj dosiahnutia svojho cieľa. Povedané slovami J. **Rancier**a, nastane stav rovnosti, alebo to, čo nazýva „čistá politika“. Nie je to už klasická politika a klasicky chápaná politická objektivita, založená na protikladoch a konflikte. Ako redefinuje politickú objektivitu **Balibar**? **Balibar** tento pojem nepoužíva, ale z jeho konceptu dedukujeme, že aj jeho politický objekt sa už kvalitatívne a vyhranene neodlišuje od politického subjektu, aj keď spolu nesplývajú. Nevychádza teda ani on z klasického chápania objektivity, vychádzajúcej z protikladov. **Badiou** už politický objekt potlačil úplne, pričom vychádza z redefinovanej politickej objektivity, nezaloženej na protikladoch, na „dezobjektívácii“.

Na základe týchto téz sme dospeli k záveru, že nová politická racionalita, založená na neprítomnosti sporu a konfliktu, by mala vychádzať z nového chápania politickej objektivity, podobne ako reformulácia objektivity vo filozofii. Mala by stáť primárne na nasledujúcich východiskách:

- na spochybnení chápania politickej objektivity na základe moderného dialektického myslenia
- na uchovávaní štrukturálnej Dvojice v intervenčnom poli, ale nevytváraní z nej objektívnu podstatu
- na spochybnení samotného rozlíšenia (politického) subjektu a objektu
- na nepomenovateľnosti a pojmovej neuchopiteľnosti momentu politiky,

- na uplatňovaní tézy, že politika a moc nie je sama sebe účelom, ale prostriedkom k cieľu, dôsledkom môže byť
  - odstránenie konfliktu ako súčasť politickej moci a
  - reformulácia základov politiky a politična na stav „momentu politiky“, „čistú politiku“, či „dezobjektíváciu“ – akokoľvek to znie neštandardne, na stav politickej moci bez konfliktu, novo definované politično.

## **Záver - redefinícia politiky, alebo politika naruby?**

V našej úvahe o aktuálnych názoroch na postavenie moci v politike sme vychádzali z predpokladov viacerých moderných politických teórií, že základný aspekt modernej moci a politiky je konflikt a cieľom politiky je získať a udržať si moc. Jej konštitutívne postavenie v týchto teóriách je charakterizované ako cieľ o sebe. Moc je cieľom, nie je nástrojom politiky.

Súčasnne sme prezentovali niekoľko konceptov postavenia moci v politických vzťahoch, vedúcich k novej koncepcii politična. Dospeli sme k názoru, že sa postupne formuje percepčia, ktorá oproti chápaniu modernej moci a politiky ako konfliktu a donucovania predstavuje kategorický obrat, či radikálny prelom.

Základ novej percepcie moci tvorí zmena jej doterajšieho konštitutívneho postavenia v rámci politických vzťahov - ako cieľa o sebe. Vyplýva z nej, že vládnutie nemá byť primárne cieleňé a obmedzené na vykonávanie moci, inak je donucovacou mocou a násilím, nie vládnutím. Nový koncept moci predstavuje moc, ktorá prešla konverziou na základe nového chápania politickej objektivity-nevychádzajúcej z protikladov.

Politické inštitúcie by podľa tohto konceptu už nemali reprezentovať starý inštitucionalizmus, fungujúci predovšetkým na donútení a strachu z normalizovaných noriem a sankcií, reprezentujúcich modernú proceduralitu moci a jej postavenie ako cieľa o sebe. Nový inštitucionalizmus by mala reprezentovať „moc inštitúcií“, ako produkt konverzie moci, založenej na dobrovoľnom súhlase, dôvere, dorozumení a pozitívnej emócii.

Na záver zhrieme, že v novej politickej racionalite

- a) Moc nemá postavenie cieľa o sebe, nástrojom, ktorého je strach.
- b) Nová koncepcia politickej moci vychádza z predpokladu, že konflikt, mocenské donútenie a z neho plynúce násilie, ktoré bolo doteraz jej

integrálnou súčasťou je potrebné a možné odstrániť.

- c) Podmienkou redefinície politickej moci je redefinícia politickej objektivity, založená na zmene protikladného vzťahu subjektu a objektu. Redefinícia politickej objektivity spočíva na spochybnení chápania objektivity na základe moderného dialektického myslenia.
- d) Metodologicky tkvie redefinícia politickej objektivity, politickej moci a politična v spochybnení rozlíšenia politického subjektu a objektu, či formy a obsahu, na nepomenovateľnosti a pojmovej neuchopiteľnosti, (Balibar, Ranciere), na subjektivácii - potlačení objektu (Badiou), na momente prerušenia kontinuity ultraobjektívneho a ultrasubjektívneho násilia (Balibar), v orientácii na zdieľané dorozumenie namiesto na úspech (Habermas), v prepojení aparátu moci s autoritou, resp. vzťahu autority a záväzku v podobe plnej legitimity (Oakeshott), atď.

Tieto postupy môžu priniesť odstránenie konfliktu ako súčasť politickej moci a reformuláciu základov politiky a politična na stav, ktorý teoretici nazvali „koniec politična“, ktorý je totožný s „návratom politična“ v podobe „čistej politiky“ ako stavu slobody, ktorý je stavom rovnosti bez moci a hierarchie. „Momentom politiky vo svete krutosti,“ ktorým je „prázdny miestom,“ antinásillím, atď.

Nazdávame sa, že podstatu kategorickej zmeny v chápaní moci a politiky dobre vystihol francúzsky filozof **Jacques Ranciere**. Esencia politiky nespočíva v konflikte rôznych záujmov, ale v procese emancipácie od etablovaného policajného poriadku.

### Literatúra:

- BALIBAR, E. 2017. Spinoza a politika. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3682-5.
- BALIBAR, E. 2016. *Násillí a civilita*. Praha: SOK-združení pro levicovou teorii, 2011. 251 s. ISBN 978-80-87950-36-4.
- BADIOU, A. 2014. *Manifest za filozofii a jiné texty*. Praha: Vyd.: SOK-združení pro levicovou teorii, 2014. 134 s. ISBN 978-0-87054-37-6.
- BADIOU, A. 2012. *Chvála lásky*. Bratislava: ARTur, 2012. s. 108. ISBN 978-80-970906-6-1.
- BERGER, L.B., LUCKMANN, TH. 1999. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vedení*, 1999. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN.80-85-959-46.

- BRAUD, Ph. 1999. *Od moci vo všeobecnosti k politickej moci*. In: GRAWITZOWA, M., LECA, J., Rozprava o politickej vede. 1999. Prešov: KM-systém Prešov. 608 s. ISBN 80-85357-04-6.
- BURAJ, I. *Politická zmena sveta podľa Alaina Badioua*. (online. cit. 10. 10. 2021) Dostupné na internete: <http://www.klemens.sav.sk/fiusav/doc/filozofia/2013/8/652-664.pdf>
- ČERNÍK, V., VICENIK, J. 2011. Úvod do metodológie spoločenských vied. Bratislava: Vydavateľstvo IRIS, 2011. s. 386. ISBN 978-80-98256-79-2.
- ČERNÍK, V.: 2014. Prakticko-projektívne postupy spoločenských vied. Bratislava: IRIS, 2014. s. 340. ISBN- 978-80-8153-033-3.
- DREYFUS, H.L., RABINOW, P. 2002. *Michel Foucault. Za hranicami strukturalizmu a hermeneutiky*. Praha: Herman a synové 2002. s. 388. ISBN 978-80-87054-20-8.
- FERRARA, A. 2007. *Nedostatek soudnosti? Evropská a kosmopolitní otázka*. Praha: Vyd. Filosofia, nakladatelství FÚ AV ČR, 2007. s. 135. ISBN 978-80-7007-257-8.
- FOUCAULT, M. 2006. Rád diskurzu. Bratislava: Vyd.: Agora, 2006.
- HABERMAS, J. 2011. *Teória jazyka a východiská sociálnych vied. Úvodné štúdie a dodatky k teórii komunikatívneho konania*. Bratislava: Kalligram, 2011. 665 s. ISBN 978-80-8101-403-1.
- HABERMAS, J. 2018: *Diskurzívni teorie liberální demokracie*. Praha: Karlova Univerzita, Nakladatelství Karolinum, 260 s. ISBN 9788024638263.
- HABERMAS, J. 2011. *Teória jazyka a východiská sociálnych vied. Úvodné štúdie a dodatky k teórii komunikatívneho konania*. Bratislava: Vyd.: Kalligram, 2011.
- OAKESHOTT, M. 2019. Racionalismus v politice. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 2019. s. 226. ISBN 978-80-7298-498-5
- RANCIERE, J. 2011. *Neshoda. Politika a filosofie*. Svoboda Service. S. 135. ISBN 978- 8086320-72-4.
- RICOEUR, P. 2011. *Filozofie vůle II. Konečnost a provinilost*. Praha: OIKOYMENH. 2011. 469 s. ISBN 978-80-7298-285-1.
- SHAPIRO, I. 2018. Morální základy politiky. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum. 2018. 8024607166
- TAYLOR, CH. 2013. Sekuární vek. Dilemata moderní společnosti. Praha: Nakladatelství FÚ AV ČR. 2013. 566s. ISBN 978-80-7007-393-3.
- WINCH, P. 2004. *Idea sociální vědy a její vztah k filozofii*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014.